

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 511/2023-30

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky **NNS, s. r. o.**, Námestie SNP 3, Trnava, zastúpenej Pacalaj, Palla a partneri, s. r. o., Námestie SNP 3, Trnava, proti postupu Okresného súdu Trnava v konaní sp. zn. PN-4Cb/140/2018 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Trnava v konaní sp. zn. PN-4Cb/140/2018 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Sťažovateľke **priznáva** finančné zadosťučinenie v sume **1 200 eur**, ktoré je Okresný súd Trnava **povinný** zaplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
3. Okresný súd Trnava **je povinný** nahradiť sťažovateľke trovy konania **530,86 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti sťažovateľky **nevýhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 511/2023-16 z 12. októbra 2023 prijal v celom rozsahu na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľky podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), ktorou sa domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy

Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Trnava [(ďalej len „okresný súd“); predtým Okresného súdu Piešťany] v konaní sp. zn. PN-4Cb/140/2018. Sťažovateľka žiada prikázať okresnému súdu konať bez zbytočných prieťahov, o priznanie finančného zadosťučinenia 4 000 eur a náhrady trov konania.

II.

Skutkové východiská a sťažnostná argumentácia

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti vyplýva, že 12. augusta 2018 bola podaná na Okresnom súde Piešťany (z ktorého od 1. júna 2023 prešiel výkon súdnictva v danej veci na okresný súd, pozn.) žaloba, ktorou sa žalobca domáha určenia neexistencie práva žalovaných na peňažné plnenia proti žalobcovi, určenia neexistencie záväzku žalobcu voči žalovanému 1 na zaplatenie 1 600 000 eur s príslušenstvom, určenia neexistencie záložného práva k pozemkom a uloženia povinnosti žalovanému 1 zaplatiť žalobcovi 200 000 eur s príslušenstvom. Sťažovateľka vystupuje v napadnutom konaní v pozícii žalovaného 2. Poukázala na celkovú dĺžku napadnutého konania, ktorá bola dosiahnutá bez jej zavinenia, a ako príklad nedostatočne promptného postupu súdu uviedla, že o návrhu žalobcu na zmenu žaloby zo 14. mája 2019 rozhodol uznesením z 2. októbra 2020, teda po jednom roku a piatich mesiacoch. V napadnutom konaní nebolo ku dňu podania ústavnej sťažnosti vykonané žiadne súdne pojednávanie. Termíny pojednávania nariadené na 9. september 2021, 2. december 2021, 24. február 2022, 12. máj 2022, 11. október 2022, 3. november 2022 a 7. február 2023 boli zrušené z dôvodu údajnej zákonnej prekážky spočívajúcej vo vyhlásení mimoriadnej situácie spôsobenej ochorením COVID-19, čo je podľa názoru sťažovateľky neadekvátne bez zohľadnenia reálnej miery ohrozenia osôb zúčastňujúcich sa na pojednávaní, pretože pandemická situácia je dlhodobo stabilizovaná a iné súdy či iní sudcovia súdu prvej inštancie štandardne pojednávajú. V súvislosti s napadnutým konaním sťažovateľka poukázala na skutočnosť, že voči žalobcovi sa vedie exekučné konanie od 18. decembra 2018, ktoré je prerušené do právoplatného skončenia napadnutého konania, ktorého dĺžka tak spôsobuje aj neúmerné predlžovanie predmetného exekučného konania. Je presvedčená, že po právnej stránke nie je vec nijako mimoriadne náročná a neštandardná.

III.

Vyjadrenie okresného súdu, replika sťažovateľky

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

3. Okresný súd vo svojom vyjadrení uviedol, že vo veci je daný určitý stupeň skutkovej a právnej zložitosti, a to vzhľadom na skutočnosť, že žalobca sa štyrmi výrokmi domáha určenia, že tu právo nie je, v jednom prípade, že záložné právo k pozemkom neexistuje, a ďalším výrokom sa domáha zaplatenia peňažnej sumy z titulu vydania bezdôvodného obohatenia. Navyše, žalovaný 1 je zahraničná fyzická osoba. Zložitosť sporu je daná aj rozsiahlosťou spisového materiálu. Okresný súd uviedol aj chronologický prehľad ním vykonaných úkonov v napadnutom konaní, z ktorého je podľa neho zrejmé, že vo veci konal plynulo do 21. apríla 2021, resp. 22. februára 2022 (zrušenie mimoriadnej situácie, keď súdy už mohli pojednávať bez obmedzení). Uznané, že obdobie nečinnosti nastalo po 22. februári 2022, keď boli pojednávania opakovane nariadené a odročované, čím boli spôsobené prieťahy v dĺžke približne 1 a pol roka, a to na základe právneho názoru zákonného

sudcu týkajúceho sa nepojednávania počas obdobia tzv. „mimoriadneho stavu“. Okresný súd poukázal aj na to, že vec bola 14. júla 2023 pridelená novej zákonnej sudkyni, ktorá už v nej riadne koná.

III.2. Replika sťažovateľky:

4. Sťažovateľka vo svojej replike poukázala na skutočnosť, že napadnuté konanie trvá už viac ako 5 rokov, a to len pred súdom prvej inštancie, čo je už príliš dlhá doba. V napadnutom konaní súd postupoval neefektívne a nesústredene, keďže nielenže nerealizoval a rušil nariadené pojednávania, ale aj jednoduché procesné úkony realizoval so značným časovým odstupom. Sťažovateľka poukázala aj na nález ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 159/2023 z 15. júna 2023, ktorý jednoznačne určil existenciu zbytočných prietáhov v napadnutom konaní a konštatoval porušenie príslušných základných práv žalobcu.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

5. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

6. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov (i práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04).

7. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietáhom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitnosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval aj ústavnú sťažnosť sťažovateľky.

8. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitnosť veci, ústavný súd konštatuje, že napadnuté konanie nie je právne zložitý, keďže konania týkajúce sa určovacej žaloby predstavujú bežnú súčasť rozhodovacej agendy všeobecných súdov. Reflektujúc však charakter napadnutého konania, zahraničné fyzické osoby vystupujúce najmä v hmotnoprávných vzťahoch, ako aj rozsiahlosť spisového materiálu, zistil určitý stupeň skutkovej náročnosti prejednáwanej veci. S prihliadnutím na uvedené pripomína, že ani právne či skutkovo sebanáročnejší prípad nesmie trvať v právnom štáte dlhú dobu (m. m. I. ÚS 688/2014, I. ÚS 434/2021).

9. Pri hodnotení správania sťažovateľky v napadnutom konaní ústavný súd nezistil takú okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jej ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v predmetnom konaní k zbytočným priet'ahom.

10. Napokon ústavný súd hodnotil postup okresného súdu (resp. Okresného súdu Piešťany ako jeho právneho predchodcu) z hľadiska existencie zbytočných priet'ahov v doterajšom priebehu napadnutého konania. Prejavom neefektívnej činnosti súdu je skutočnosť, že žalobu doručenu 13. augusta 2018 zaslal žalovaným na vyjadrenie až na základe pokynu vyššieho súdneho úradníka z 25. októbra 2019 (keď sa dovtedy zaoberal predovšetkým podanými návrhmi na nariadenie neodkladného opatrenia), a to spolu s výzvou na vyjadrenie k medzičasom podanému návrhu na zmenu žaloby doručenému 14. mája 2019. Po doručení vyjadrení žalovaných 2 a 3 v novembri 2019 ostal súd nečinný 10 mesiacov, po ktorých uplynutí rozhodol o návrhu na zmenu žaloby uznesením z 2. októbra 2020, pričom vyjadrenia žalovaných 2 a 3 z novembra 2019 zaslal žalobkyni až v novembri 2020. Ústavný súd zistil aj istú mieru nesústredenosti okresného súdu, ktorý síce nariadil termín pojednávania na 21. apríl 2021, avšak bez toho, aby disponoval vzájomnými vyjadreniami sporových strán k žalobe a jej zmene, keďže k výzvam na vyjadrenie jednotlivých subjektov napadnutého konania (§ 167 ods. 3 a 4 Civilného sporového poriadku) pristúpil až na základe pokynu vyššieho súdneho úradníka z 19. mája 2021.

11. Ústavný súd poukazuje na skutočnosť, že v napadnutom konaní nariadené termíny pojednávania na 21. apríl 2021, 9. september 2021, 2. december 2021, 24. február 2022, 12. máj 2022, 11. október 2022, 3. november 2022 a 7. február 2023 boli zrušené z dôvodu existencie mimoriadnej situácie spôsobenej pandémiou ochorenia COVID-19. V nadväznosti na protipandemické opatrenia dáva do pozornosti, že samozrejme prihliada na túto objektívnu skutočnosť (bližšie I. ÚS 504/2020, I. ÚS 550/2020, pozn.), avšak v okolnostiach danej veci musí akcentovať, že konajúci súd do uvedenia týchto opatrení do praxe (ktoré sa týkajú určených období v rokoch 2020 a 2021, pozn.) mal dostatočný časový priestor (od augusta 2018, pozn.), aby predmetnú právnu vec prejednal a uskutočnil ďalší procesný postup. Navyše, sám okresný súd vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti uznal, že po 22. februári 2022 nastalo v napadnutom konaní obdobie nečinnosti, keď boli pojednávania opakovane nariaďované a odročované, čím boli spôsobené priet'ahy v dĺžke približne 1 a pol roka.

12. Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd zdôrazňuje, že s výrazným príspevom nečinnosti a neefektívnej a nesústredenej činnosti okresného súdu (resp. jeho právneho predchodcu) došlo k situácii, že sa v napadnutom konaní prvé pojednávanie uskutočnilo až 27. októbra 2023, teda po viac ako 5 rokoch a 2 mesiacoch od jeho začatia.

13. Nielen nečinnosť, ale aj nesprávna, nesústredená a neefektívna činnosť všeobecného súdu môže zapríčiniť porušenie ústavou (dohovorom) zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, a to v prípade, ak jeho činnosť nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovateľ na neho obrátil s návrhom, aby o jeho veci rozhodol (m. m. I. ÚS 688/2014).

14. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

15. Vzhľadom na skutočnosť, že ústavný súd už v konaní sp. zn. I. ÚS 159/2023 vyslovil príkaz podľa čl. 127 ods. 2 ústavy adresovaný okresnému súdu, aby v napadnutom konaní konal bez zbytočných prieťahov, nebolo potrebné tento príkaz opakovať v konaní o tejto ústavnej sťažnosti.

16. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

17. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti žiadala o priznanie primeraného finančného zadost'učinenia v sume 4 000 eur, čo odôvodnila celkovou dĺžkou napadnutého konania, pretrvávajúcou právnou neistotou a utrpenou značnou nemajetkovou ujmom.

18. Cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Pri určení primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

19. Vzhľadom na doterajšiu dĺžku konania vedeného okresným súdom, resp. jeho právnym predchodcom, ako aj na jeho už uvedenú neodôvodnenú nečinnosť a neefektívnu a nesústredenú činnosť, berúc do úvahy predmet konania na okresnom súde, správanie sťažovateľky, tiež určitý stupeň skutkovej náročnosti prejednávanej veci, ako aj všetky okolnosti daného prípadu, ústavný súd považoval priznanie sumy 1 200 eur pre sťažovateľku za primerané finančné zadost'učinenie. Vo zvyšnej časti požadovaného finančného zadost'učinenia, ktorú už nepovažoval za primeranú, návrhu sťažovateľky nevyhovel.

V.

Trovy konania

20. Ústavný súd podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde a podľa § 1 ods. 3 a § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov priznal sťažovateľke náhradu trov konania v sume 530,86 eur z dôvodu trov právneho zastúpenia, a to za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2023 (príprava a prevzatie veci a písomné vyhotovenie ústavnej sťažnosti) v hodnote po 208,67 eur vrátane dvoch režijných paušálov v hodnote po 12,52 eur. Uvedené sumy sa zvyšujú o daň z pridanej hodnoty vo výške 20 %, keďže právna zástupkyňa sťažovateľky je platiteľkou tejto dane. Náhradu za tretí úkon právnej služby – repliku sťažovateľky z 15. novembra 2023, ústavný súd sťažovateľke nepriznal, pretože jej obsah nepovažoval za prispievajúci k bližšiemu objasneniu posudzovanej veci.

21. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 21. decembra 2023

Robert Šorl
predseda senátu